

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО**

**ФАКУЛЬТЕТ ПРАВА,
ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ**

КАФЕДРА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: **«ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В
УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ ТЕХНОГЕННИХ СИТУАЦІЙ І СТИХІЙНИХ
ЛИХ»**

Використання чужих ідей, результатів і
текстів мають посилання на відповідне
джерело

_____ Рубанський В.І.

Студента 2 курсу МАПУАЗ групи
Освітньої програми Публічне управління
та адміністрування
Спеціальності 281 Публічне управління
та адміністрування
Галузі знань 28 Публічне управління та
адміністрування
Ступеня вищої освіти «магістр»
Рубанського Володимира Івановича

Науковий керівник: **Юник І.Г.**, кандидат наук з
державного управління, доцент.

Розширена шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Голова комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ (підпис) (ініціали, прізвище)

_____ (підпис) (ініціали, прізвище)

**м. Вінниця
2022**

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ І СКОРОЧЕНЬ.....	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ БЕЗПЕКИ ПРИ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ.....	9
1.1. Теоретико-правові аспекти формування класифікаційних підходів до надзвичайних ситуацій.....	9
1.2. Організація соціально-правових процесів публічного управління під час виникнення надзвичайних ситуацій.....	17
1.3. Специфіка оперативного управління процесами ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.....	25
РОЗДІЛ 2. ЕФЕКТИВНІСТЬ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ ЗАПОБІГАННЯ ВИНИКНЕННЯ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ.....	33
2.1. Дослідження стратегій управління процесами запобігання надзвичайних ситуацій та мінімізації їх наслідків	33
2.2. Система моніторингу ризиків та факторів виникнення надзвичайних ситуацій.....	41
2.3. Концептуальні аспекти системи управління щодо запобігання виникнення надзвичайних ситуацій та мінімізації їх наслідків	50
РОЗДІЛ 3. ОСНОВНІ ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА ПОПЕРЕДЖЕННЯ НАСЛІДКІВ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ.....	60
3.1. Удосконалення організаційно-штатного забезпечення системи публічного управління заходами запобігання надзвичайним ситуаціям	60
3.2. Запровадження досвіду міжнародного співробітництва в сфері запобігання надзвичайним ситуаціям в контексті Євроінтеграції України.....	71
ВИСНОВКИ	84
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	89
ДОДАТКИ.....	99

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ І СКОРОЧЕНЬ

ДСНС України – Державна служба України з надзвичайних ситуацій

ЄС – Європейський Союз

ЄДС ЗЛ НС – Єдина державна система запобігання і ліквідації надзвичайних ситуацій

ЄДС ЦЗ – Єдина державна система цивільного захисту

ЗВО – заклади вищої освіти

ЗРК – зменшення ризику катастроф

ЗРНС – зниження ризику надзвичайних ситуацій

МНС – Міністерство з надзвичайних ситуацій

МОН – Міністерство освіти і науки

МРЗП – мінімальний розмір заробітної плати

НС – надзвичайна ситуація

ООН – Організація Об'єднаних Націй

ПНО – потенційно-небезпечний об'єкт

СГ – суб'єкт господарювання

СРП – Сендайська рамкова програма

СІАЗ ЦЗ – система інформаційно-аналітичного забезпечення цивільного захисту

ЦЗ – цивільний захист

ВСТУП

В сучасних умовах суспільно-економічного розвитку, який супроводжується системними реформами в Україні, викликами глобалізації, пандемією коронавірусної інфекції (COVID-19) та іншими чинниками виключно важливим стає питання захисту людини й громадянина. Однією із найбільших загроз життю людини є надзвичайні ситуації (НС), які можуть виникнути в будь-який час і в будь-якому місці. Саме тому, держава через спеціальні інституції повинна забезпечувати не лише ліквідацію наслідків НС, а й ефективно попереджувати їх виникнення [1, 2].

Сьогодні в Україні відбувається постійне зростання ризиків виникнення НС природного і техногенного походження, що чинять суттєвий вплив на кожен сферу суспільної життєдіяльності. У Конституції України визначено, що роль найвищої соціальної цінності належить людині, її безпеці і здоров'ю. У кожного українського громадянина є конституційно закріплене право жити у безпечному для життя і здоров'я середовищі. Захист таких конституційних прав і свобод індивіда, а також суспільства, загалом, є завданням державної системи національної безпеки [3, 4].

Захист населення під час розгортання НС різного рівня небезпеки є одним із найбільш важливих завдань, що стоять перед державою у контексті забезпечення стійкого розвитку і національної безпеки та органами державного управління у сучасних умовах розвитку України. В такий особливий період Єдина державна система цивільного захисту (ЄДС ЦЗ) здійснює реалізацію державної політики щодо цивільного захисту. Відтак, **актуальність проведення дослідження** зумовлена тим, що реформаційні трансформації у цій сфері потребують зваженого та раціонального підходу до прийняття управлінських рішень. При цьому необхідно враховувати соціальні, економічні, екологічні, політичні умови, характерні для країни, а також глобалізаційні процеси, що відбуваються на світовій арені.

Теоретико-прикладними питаннями щодо організації діяльності органів публічної влади та функціонування системи забезпечення захисту населення

від надзвичайних техногенних ситуацій і стихійних лих в Україні присвячені наукові доробки цілої низки вітчизняних науковців: С. Андрєєва, М. Андрієнко, В. Андронова, С. Артем'єва, О. Барила, А. Белоусова, О. Бойка, А. Борисова, О. Вівчар, С. Вовченко, Н. Григоренко, С. Гур'єва, В. Доманського, О. Євдіна, Т. Желюк, О. Зачко, А. Каплі, Є. Кобко, Н. Клименка, С. Коваленко, В. Костенко, С. Кравціва, Я. Крупки, Є. Литвиновського, А. Любінського, С. Майстро, О. Малько, А. Терент'євої, Д. Полковниченка, С. Потеряйка, В. Садкового, В. Тищенко, Л. Ушакова, О. Черкасова, М. Шкільняка та інших дослідників.

Проте потрібно зазначити, що маючи різнобічні теоретико-практичні дослідження проблем управління процесами попередження техногенних ситуацій і стихійних лих та мінімізації їх наслідків, залишаються недостатньо розробленими і обґрунтованими питання концептуального характеру щодо розвитку системи органів публічного управління та вдосконалення організаційного забезпечення цієї системи. Також незважаючи на те, що питанням оцінки публічного управління з забезпечення державної безпеки при надзвичайних ситуаціях природного і техногенного характеру й прогнозування ризиків у різних сферах життєдіяльності на сьогодні приділяється достатньо уваги як у спеціальних науково-теоретичних, так і в практичних дослідженнях, проблема організації діяльності органів публічної влади із забезпечення державної безпеки при надзвичайних ситуаціях природного і техногенного характеру залишається досить складною і недостатньо методологічно вивченою. Неоднозначність трактування понятійного апарату, важливих положень організації системи публічного управління з забезпечення державної безпеки при надзвичайних ситуаціях природного і техногенного характеру не дозволяє виявити їх закономірності, особливості та детермінанти, що зумовило необхідність проведення подальших досліджень.

Внаслідок цього, **метою** кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення

організації діяльності органів публічної влади із забезпечення державної безпеки при стихійних лихах та надзвичайних ситуаціях природного і техногенного характеру.

Відповідно до визначеної мети були сформовані такі **завдання**:

- систематизувати теоретико-правові аспекти формування класифікаційних підходів до надзвичайних ситуацій;
- обґрунтувати організаційні підходи щодо формування соціально-правових процесів публічного управління під час виникнення надзвичайних техногенних ситуацій і стихійних лих;
- встановити специфіку оперативного управління процесами ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;
- дослідити стратегії управління процесами запобігання надзвичайних ситуацій та мінімізації їх наслідків;
- проаналізувати систему моніторингу ризиків та факторів виникнення надзвичайних ситуацій;
- визначити концептуальні аспекти системи управління щодо запобігання виникнення надзвичайних ситуацій та мінімізації їх наслідків
- удосконалити організаційно-штатне забезпечення системи публічного управління заходами із запобігання надзвичайним ситуаціям;
- запровадити досвід міжнародного співробітництва в сфері запобігання надзвичайним ситуаціям в контексті Євроінтеграції України.

Методологічне забезпечення кваліфікаційної роботи складають: законодавчі й нормативні акти, що врегульовують питання управління процесами попередження надзвичайних техногенних ситуацій і стихійних лих та мінімізації їх наслідків, аналітичні бюлетені Державної служби статистики України, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених та фахівців у сфері управління надзвичайними ситуаціями.

Об'єкт дослідження – суспільні процеси попередження надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру та мінімізація їх негативних наслідків.

Предмет дослідження – специфіка діяльності органів публічної влади щодо забезпечення державної безпеки при надзвичайних ситуаціях природного і техногенного характеру.

Методи дослідження. Методологічну основу роботи становлять загальнонаукові прийоми досліджень і спеціальні методи, що ґрунтуються на сучасних наукових засадах управлінської, економічної і споріднених з ними наук. В основу методології дослідження було покладено системний підхід, методологічна специфіка якого визначається тим, що він орієнтує дослідження на розкриття цілісності об'єкта і механізмів, що її забезпечують, на виділення різноманітних типів зв'язків складного об'єкта і зведення їх у єдину теоретичну картину. При проведенні дослідження було використано низку наукових методів, зокрема: гіпотетико-дедуктивний метод, який дав змогу сформулювати гіпотезу дослідження, побудувати евристичні моделі організації публічного управління із забезпечення державної безпеки при надзвичайних ситуаціях техногенного характеру; структурно-функціональний аналіз, сутність якого полягає у виділенні елементів системи публічного управління із забезпечення державної безпеки при надзвичайних ситуаціях техногенного характеру; ряд порівняльних методів, що надали можливість аналізу стандартів і механізмів публічного управління із забезпечення державної безпеки при надзвичайних ситуаціях техногенного характеру; статистичний метод, що дав змогу розкрити реальні й точні факти стану досліджуваного об'єкта; прогностичний метод, за допомогою якого було визначено більш віддалені перспективи його розвитку; теоретико-концептуальний метод, що визначив напрям дослідження, втілений в аналізі функцій, структури та параметрів об'єкта, та дав змогу позначити, осмислити, описати та порівняти роль публічного управління із забезпечення державної безпеки при надзвичайних ситуаціях техногенного характеру, уточнити їх функції в діяльності кожної з підсистем, оцінити результати управлінського впливу, виявити перспективи й механізми.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що їх

можна застосувати для розробки стратегічних напрямів організації діяльності органів публічної влади із забезпечення державної безпеки при надзвичайних ситуаціях природного і техногенного характеру в якості правових норм, які регулюватимуть різні аспекти державної безпеки при надзвичайних ситуаціях, що містяться в різних галузях законодавства у сфері попередження і ліквідації надзвичайних ситуацій та акумулюються в сукупності обставин і причин як об'єктивного характеру (значне зростання числа природних і техногенних аварій і катастроф, збільшення розмірів збитку, заподіяного довкіллю і здоров'ю населення) так і суб'єктивного характеру (відомчий інтерес при формуванні законодавства; концентрація управлінських функцій з нормо творчості, моніторингу, контролю, нагляду, наданню державних послуг) у сфері державних правовідносин, які вимагають самостійного регулювання на різних рівнях управління.

Положення та висновки кваліфікаційної роботи також можуть бути використані органами публічної влади для розвитку системи місцевого самоврядування при впровадженні правового механізму публічного управління у сфері забезпечення державної безпеки, для виконання переданих (делегованих) «державних» функцій з захисту територій та населення від надзвичайних ситуацій, при забезпеченні відповідними ресурсами органи місцевого самоврядування, для виконання державних повноважень з захисту від надзвичайних ситуацій, та встановлення спрощеного порядку організації управління і механізму дії в надзвичайних ситуаціях на рівні поселень і муніципальних утворень.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, восьми параграфів, висновків, списку використаних джерел (86 найменувань) та додатків.

ВИСНОВКИ

На основі отриманих результатів дослідження щодо організації діяльності органів публічної влади в умовах надзвичайних техногенних ситуацій і стихійних лих можна зробити такі висновки:

1. В сучасних умовах класифікувати надзвичайні ситуації потрібно за такими ознаками: локалізації (загальнодержавні, регіональні, місцеві, об'єктові); галузевої приналежності (лісогосподарські, житлово-комунальні, виробничі, транспортні, будівельні, побутові, сільськогосподарські); сфери виникнення (техногенна, природна, соціально-політична, воєнна). Виокремлення цих класифікаційних ознак дозволяє чітко функціонально і повноважно розмежувати та цілеорієнтувати практичну роботу органів та посадових осіб у галузі цивільного захисту. Тому, доцільним є комплексне законодавче закріплення класифікації НС за пропонованими ознаками, оскільки це дозволить: однаково розуміти й застосовувати ознаки, що класифікують надзвичайні ситуації різного характеру і їх наслідки; посилити стратегічну спрямованість управління процесами запобігання НС та мінімізації їх наслідків.

2. Встановлено, що попередження виникнення і розвитку надзвичайної ситуації – одне з найважливіших завдань з захисту населення і території. Воно включає безліч різних напрямів діяльності, які встановлюються чинним законодавством і іншими нормативно-правовими актами державного, регіонального і муніципального значення. Існуючі в них пробіли, які зумовлюють зниження ефективності вказаної діяльності і виникненню правових колізій, мають бути усунені, що є первинним завданням діяльності уповноважених в цій сфері органів державної влади України. Держава має направляти більше своїх зусиль на запобігання виникненню надзвичайних ситуацій, що викликають серйозні екологічні наслідки. Нині пріоритетним завданням в цій області є не лише створення системи технологій, спрямованих на оптимізацію споживання непоновлюваних природних ресурсів, підвищення екологічної безпеки територій і небезпечних виробничих об'єктів, створення

стійкого зв'язку між людиною і природою, але і адекватне відображення в праві тих нових громадських стосунків, які характеризують сучасний стан стосунків в системі «Людина - довкілля».

3. Організація публічного управління у забезпеченні безпеки при надзвичайних ситуаціях техногенного характеру має бути спрямована на: зниження ризику від надзвичайних ситуацій і мінімізацію їх наслідків для забезпечення державної безпеки; розробку правових гарантій, що гарантують дотримання прав громадян на сприятливе довкілля і формування достатньої юридичної відповідальності і, в першу чергу, механізму відшкодування шкоди, заподіяної довкіллю великомасштабними аваріями і катастрофами, викликаними негативними діями людини; встановлення різноманіття правових режимів екологічно неблагополучних територій, детальної процедури встановлення і зняття статусу кризової території; механізму фінансування заходів з реабілітації таких територій.

4. Для забезпечення ефективної організації публічного управління системою щодо зниження ризиків і пом'якшення наслідків надзвичайних ситуацій загалом необхідно виділити в ній ряд підсистем. На підставі цього можна виокремити такі основні елементи інтегрального механізму публічного управління в сфері цивільного захисту, що варто віднести до керуючої його підсистеми, яка реалізує функції держави: 1) органи державного та регіонального управління (загальної та спеціальної компетенції); 2) кадрова складова (працівники підрозділів органів державного та регіонального управління); 3) інформаційно-управлінська, зокрема інформаційно-аналітична складова (зв'язки, потоки, джерела тощо); 4) низка методів державного управління ризиком виникнення НС (правові, організаційні, економічні й інформаційні); 5) засоби, технології та інший допоміжний управлінський інструментарій, необхідний для управління ризиком виникнення НС.

5. З'ясовано, що в процесах оперативного управління ліквідацією наслідків НС та прийняття управлінських рішень слід подолати основні протиріччя, які стосуються неузгодженості: складності оцінки становища та

оперативного прийняття рішень із часовим ресурсом для прийняти і реалізації управлінських рішень; дій на різних організаційних рівнях при вирішенні задач у стратегічних ситуаційних зонах та у штабі; процесів централізації та децентралізації управління (централізація управління необхідна для досягнення взаємоузгоджених дій, ресурсів і механізмів, оперативної координаційної та управлінської роботи, а децентралізація управлінських впливів забезпечує посилення оперативності вирішення локальних завдань та реалізацію ініціативи керівництва стратегічних ситуаційних зон); обґрунтованості рішень, які ухвалюються, та оперативності управлінської діяльності. Значимість усунення цих протиріч вимагає вдосконалення системи оперативного управління в умовах НС.

6. Головною метою Стратегії зниження в Україні ризику НС природного та техногенного характеру має стати підтримка досягнення сталого розвитку, інтеграція зниження ризику НС природного і техногенного характеру в процедури інституційних реформ та покращення здатності територіальних громад з протидії надзвичайним ситуаціям. До переліку стратегічних пріоритетів Стратегії зниження в Україні ризику НС природного та техногенного характеру повинно бути зараховано: посилення правових та інституційних ресурсів ЗРНС, інституційних процедур та можливостей органів публічної влади на центральному та місцевому рівнях для реалізації заходів ЗРНС; формування безпечних та стійких до НС територіальних громад; зростання поінформованості мешканців стосовно ризику НС; заохочення підприємств, установ та організацій до ЗРНС.

7. Здійснений аналіз чинників, ризиків та факторів виникнення НС дозволяє стверджувати, що ризики повинні піддаватися аналізу в ході реалізації державної політики щодо захисту громадян та територій від випадків утворення НС, а також бути керованими, що забезпечить ефективне державне управління ризиками настання та мінімізації розвитку НС. Заходи щодо виявлення та керування ризиками згруповано у напрями дій, що й є основою безпеки: стратегічні (запобігання передумовам утворення катастроф

чи відмова від товарів небезпечних виробництв); тактичні (запобігання утворенню НС тоді, коли не можна запобігти катастрофі (зведення дамб, захисних будівель тощо); оперативні (пом'якшення наслідків катастроф, застосування стабілізаційних і компенсаційних заходів).

8. Процес функціонування системи інформаційно-аналітичного забезпечення цивільного захисту щодо підготовки органів управління до дій у надзвичайних ситуаціях є недосконалим і вимагає корегування (вдосконалення) щодо: штабних тренувань з органами управління міністерств і відомств, які залучаються до реагування на НС, відповідно до можливих сценаріїв їх утворення, певних алгоритмів дій за характерними НС на тій чи іншій території; застосування новітніх методик організації взаємодії у процесі підготовки органів управління до реалізації завдань у НС та визначення їх однією зі стадій штабних тренувань; реалізації новітніх форм та методик навчання, оновлення суті функціонального навчання через його наближення до реальних ситуацій та посилення практичної компоненти. Усуненню проблем організації управління в надзвичайних ситуаціях сприятиме розвиток системи інформаційно-аналітичного супроводу такого управління. Векторами розвитку цієї системи повинні стати: вивчення процесу утворення ідентифікованих джерел небезпеки, оцінювання можливості їх утворення та наслідків, до яких вони можуть призвести.

9. Результативній протидії надзвичайним ситуаціям, посиленню організованості та забезпеченню зростання продуктивності управлінських дій керівників будь-якого органу публічного управління в непростих обставинах сприятиме алгоритм дій органів управління територіальної підсистеми ЄДС ЦЗ під час виникнення НС, який запропоновано у кваліфікаційній роботі. Даний алгоритм дій дозволить результативно протидіяти надзвичайним ситуаціям, посилити організованість та забезпечує зростання продуктивності управлінських дій керівників відповідних органів публічного управління. Пропонований алгоритм має бути багатовекторним і охоплювати дії: місцевих органів виконавчої влади; керівників органів виконавчої влади;

уповноваженого керівника робіт з ліквідації надзвичайних техногенних ситуацій і стихійних лих.

10. Результативній реалізації реформи децентралізації влади, дієвій реалізації державної політики в сфері безпеки життєдіяльності та протидії надзвичайним техногенним ситуаціям і стихійним лихам сприятиме виконання органами місцевого самоврядування інформаційної, організаційної, інфраструктурної, командоформуючої, консолідуючої функцій. Це посилить чіткість у розподілі функцій у галузі ЦЗ між органами державної влади і органами місцевого самоврядування, що є актуальним для України, зважаючи на вибір її стратегічного курсу на євроінтеграцію, та сприятиме реалізації повноцінної реформи децентралізації влади.

11. Комплексну протидію надзвичайним техногенним ситуаціям і стихійним лихам потрібно формувати на основі інформаційного, законодавчого, інфраструктурного та матеріально-технічного напрямів міжнародної співпраці. В контексті євроінтеграційних процесів України у цій сфері потрібно здійснювати такі заходи: формування центрів безпеки для реагування на НС, діяльності інформаційно-консультаційних пунктів чи ситуаційних центрів; формування розширеної мережі систем оповіщення та зв'язку, радіаційної розвідки та дозиметричного контролю; формування загальної громадської безпеки з охорони інфраструктури життєзабезпечення; організація кризових команд для усунення наслідків НС (добровільні формування – аварійно-рятувальні, протипожежні, медичні, оповіщення, розвідки та дозиметричного контролю); розвитку у громадян правил культури щодо безпеки життєдіяльності, формування та керування інформаційними мережами задля уникнення небезпечних ризиків; залучення волонтерів (добровольців) до профілактичних заходів, а також усунення НС і подій; організації аналітичних лабораторій для прогнозування та моделювання виникнення ризиків; запобігання та ліквідація наслідків терористичних актів).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Маслей В.М. Визначення критичного протиріччя у функціонуванні системи управління попередженням та мінімізацією наслідків НС. Науковий журнал Інституту державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту «Науковий вісник: Державне управління». 2021. №1 (7). С. 180–194. URL: <https://nvdu.undicz.org.ua/index.php/nvdu/article/view/149/143>
2. Крупка Я.Д., Назарова И.Я. Анализ реорганизационных процессов в предпринимательстве Украины в условиях пандемии. Бухгалтерский учет и анализ. 2021. №1 (289). С. 7-11.
3. Павлов С. С. Сучасні надзвичайні ситуації як об'єкти публічного управління в Україні. Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління: електронне наукове видання: збірник. 2019. № 2 (4) серпень. Київ. Видавництво Ліра. 2019. С. 107-119.
4. Кобко Є.В. Шляхи удосконалення адміністративно-правових заходів запобігання та ліквідації надзвичайних ситуацій техногенного характеру. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2017. Вип. 1. С. 202-211.
5. Шевчук Р.Б. Економічний механізм державного регулювання забезпечення безпеки при надзвичайних ситуаціях. Державне управління у сфері цивільного захисту: наука, освіта, практика: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, / за заг. ред. В.П. Садкового. Харків: Вид-во НУЦЗУ, 2019. С. 156-158.
6. Шевчук Р.Б. Державне регулювання попередження надзвичайних ситуацій на регіональному рівні. Вісник Нац. ун-ту цивіл. захисту України: зб. наук. пр. Серія «Державне управління». Харків: НУЦЗУ, 2019. Вип. 2 (11). С. 418-423.
7. Федорчак В.В. Шляхи вдосконалення нормативно-правового механізму державного управління ризиками виникнення надзвичайних ситуацій в Україні. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 5. С. 90-93.

8. Барило О.Г. Удосконалення організаційного механізму державного управління у надзвичайних ситуаціях. Збірник наукових праць Національного університету цивільного захисту України, Серія. Державне управління. Вип. 2 (5), 2016. С. 264–272.

9. Домбровська С.М. Напрями державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні. Вісник Національного університету цивільного захисту України (Серія: Державне управління), 2017. № 1 (6). С. 114-119.

10. Євсюков О. П. Методологія формування механізмів державного управління у сфері соціально-економічної безпеки. Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління. 2018. Том 29 (68). № 1. С. 75-79.

11. Бабков Ю. П. Запобігання та ліквідація надзвичайних ситуацій. Збірник наукових праць Харківського університету Повітряних Сил. Вип. 4 (45), 2015. С. 153–157.

12. Павлов Д., Микитюк М. Правові та організаційні засади забезпечення захисту критичної інфраструктури у контексті формування нової безпекової парадигми України. Честь і Закон. 2022. Т. 4. № 75. С. 69–77.

13. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <http://rada.gov.ua/>.

14. Про основи національної безпеки України. Закон України від 19.06.2003 р. № 964-IV. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.

15. Федорчак В. В. Ризик виникнення надзвичайних ситуацій як об'єкт державного управління та прогнозування. Право та державне управління. 2017. Вип. 4 (29). Том 2. С. 27–30.

16. Труш О.О., Кошкін А.О. Системи підготовки прийняття рішень органами державного управління в умовах надзвичайних ситуацій (інцидентів). Теорія та практика державного управління, №4, 2013. С. 256-262.

17. Ромін А.В. Напрями міжнародного співробітництва у сфері державного управління запобіганням і ліквідацією надзвичайних ситуацій.

Вісник Національного університету цивільного захисту України. (Серія «Державне управління»). Харків: НУЦЗУ, 2015. Вип. 2. С.156-166.

18. Древаль Ю.Д. Безпека особистості як фактор сучасних державно-управлінських відносин. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. С. 123-127. URL: <http://instzak.rada.gov.ua/instzak/doccatalog/document?id=72940>.

19. Домбровська С.М., Коврегін В.В., Помаза-Пономаренко А.Л., Колєнов О.М. Державне управління у сфері безпеки соціально-еколого-економічних систем: монографія. Харків: НУЦЗУ, 2017. 244 с.

20. Гур'єв С.О., Терент'єва А.В., Волянський П.Б. Кризовий менеджмент та принципи управління ризиками в процесі ліквідації надзвичайних ситуацій: монографія. Київ, 2018. 148 с.

21. Корецький Ю.О., Домбровська С.М. Нормативно-правова база щодо регулювання надзвичайних екологічних ситуацій в Україні. Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. Херсонський НТУ. №1. 2020. URL: <http://el-zbirndu.at.ua/>

22. Мерзляк А.В., Кравченко Т.В. Державна політика у сфері управління соціальними ризиками: сутність, формування та реалізація. Наук.-виробн. журнал «Держава та регіони». Серія «Державне управління». 2011. №1. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dtr_du/2010_4/files/DU410_40.pdf

23. Тихомиров Д. Міждисциплінарні та філософські підходи до інтерпретації поняття «безпека». Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2018. № 2(16). С. 104–115.

24. Дометрична допомога в умовах надзвичайних ситуацій: практичний посібник / за ред. П.Б. Волянського, С.О. Гур'єва, М.Л. Долгого та ін. Харків: ФОП Панов А. М., 2016. 136 с.

25. Федорчак В. В. Моделювання розвитку систем державного управління ризиками виникнення надзвичайних ситуацій. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 9. С. 113-115.

26. Криштанович М.Ф. Реалізація механізмів публічного управління у сфері цивільного захисту України щодо національної безпеки. Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління, Вип. 1 (6), 2017. С. 341–347.

27. Червінська Н.В. Ефективність законодавства: сутнісні характеристики та напрями підвищення: автореф. дис канд. юрид. наук: 12.00.01. НАН України, Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. Київ, 2015. 19 с.

28. Кулешов М.М. Система реагування на надзвичайні ситуації та механізми управління. Вісник НУЦЗУ. 2017. Вип.1(6) . С. 314-321.

29. Порядочний Л.В., Заплатинський В.М. Безпека в надзвичайних ситуаціях та цивільна оборона: навч. посіб. Київ: Київ. нац. торгов.-екон. ун-т, 2003. 301 с.

30. Потапчук Н.Д. Особливості поведінки населення в умовах надзвичайних ситуацій як чинник виникнення та поширення чуток. Теорія і практика сучасної психології. 2016. № 2. С. 16-20.

31. Положення про Єдину державну систему цивільного захисту: Постанова КМУ від 9 січня 2014 р. № 11. 2014. № 8. 341с.

32. Кодекс цивільного захисту України: Закон України від 02.10.2012 р. № 5403-VI. // База даних “Законодавство України” / ВР України. [URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5403-17.](http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5403-17)

33. Про схвалення Концепції управління ризиками виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 22.01.2014 р. № 37-р. // База даних «Законодавство України» / ВР України. [URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/37-2014-%D1%80.](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/37-2014-%D1%80)

34. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв’язку з прийняттям Кодексу цивільного захисту: Закон України від 02.10.2012 № 5404-VI // База даних «Законодавство України» / ВР України. [URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5404-17.](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5404-17)

35. Маслей В.М. Вектори розвитку адміністрування роботи з кадрами як інструмента кадрової політики в організаціях сфери цивільного захисту. Актуальні проблеми вітчизняної економіки, підприємництва та управління на сучасному етапі: матеріали доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. С. 105-107.

36. Соболев О.М., Приходько Р.В. Організаційно-правовий механізм державного управління у сфері захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій. URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2012-2/doc/2/13.pdf>.

37. Бабаджанова О.Ф., Рогуля, А.О. Нормативно-правове забезпечення органів місцевого самоврядування у сфері цивільного захисту. Теорія та практика державного управління. 2018. Вип. 3. С. 146-153.

38. Овсяник В.М. Інформація як основа успішної взаємодії органів влади в умовах надзвичайних ситуацій. Державне управління та місцеве самоврядування. 2018. Вип. 2. С. 149-156.

39. Белоусов А.В. Наукові підходи до визначення ризику надзвичайних ситуацій як об'єкту управління. Наукові розвідки з державного та муніципального управління. №1. 2015. С. 224–235.

40. Проневич О.С. Державне управління у надзвичайних ситуаціях: концептуально-правовий базис та інституційна надбудова. Форум права. 2015. № 5. С. 186-193.

41. Ляшевська О.І. Вдосконалення державного регулювання у фінансуванні інноваційної діяльності регіону. Вісник Національного університету цивільного захисту України. 2017. Вип. 1 (6). С. 295-304.

42. Нижник Н.Р., Ситник Г.П., Білоус В.Т. Національна безпека України (методологічні аспекти, стан і тенденції розвитку): навч. посіб. Ірпінь, 2000. 304 с.

43. Неклонський І.М., Самарін В.О. Моделювання процесу залучення ресурсів при перегрупуванні сил і засобів під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій. Проблеми надзвичайних ситуацій. 2016. Вип. 23. С. 109-112.

44. Маслей В.М. Проблеми та тенденції розвитку персоналу підрозділів Державної служби України з надзвичайних ситуацій в системі сучасного менеджменту. Актуальні проблеми менеджменту в умовах інноваційного розвитку економіки: матеріали доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції. Тернопіль: ТНЕУ, 2018 р. С. 311-314.

45. Організація цивільного захисту під час реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: практичний порадник / за ред. О.Я. Лещенка, В.М. Михайлова, Н.М. Романюк, В. О. Скакуна; за заг. редакцією М.О.Маюрова, П.Б. Волянського. Київ: ІДУЦЗ, 2017. 127 с.

46. Потеряйко С.П., Барило О.Г., Переверзін Ю.П. Організація роботи органів державного управління у надзвичайних ситуаціях. Науковий збірник Інституту державного управління у сфері цивільного захисту. 2013. № 1. С. 67-72.

47. Терент'єва А.В. Організаційні заходи та управлінські рішення в період надзвичайних ситуацій та ліквідації її наслідків. Економіка та держава. 2009. № 8. С. 43-44.

48. Основи управління в органах і підрозділах МНС України: навчальний посібник / за ред. О.В. Альбоція, М.В. Болотських, М.М. Кулешовата ін.; за заг. ред. В.П. Садкового. Харків: УЦЗУ, КП «Міська друкарня», 2009. 370 с.

49. Маслей В.М. Теоретичні засади впливу надзвичайних ситуацій на соціально-економічний розвиток регіону. Актуальні проблеми менеджменту та публічного управління в умовах інноваційного розвитку економіки: матеріали доповідей Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції з міжнародною участю. Тернопіль: ТНЕУ, 2020. С. 113-116.

50. Рогуля А.О. Функції органів місцевого самоврядування в організації безпеки життєдіяльності територіальних громад України. Дис. ... канд. наук держ. упр.: 25.00.04 / Національна академія державного управління при Президенті України. Київ, 2019. 243 с.

51. Андреев С. О. Формування інституціональних засад діяльності органів місцевого самоврядування в Україні як суб'єктів забезпечення цивільного захисту. Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління. Вип. 1 (4), 2016. С. 223–235.

52. Борис О.П. Організація управління в надзвичайних ситуаціях: проблеми та шляхи їх вирішення. Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 6. С. 92-96.

53. Про схвалення Стратегії реформування системи Державної служби України з надзвичайних ситуацій: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 25 січня 2017 р. № 61-р. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/61-2017- %D1%80](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/61-2017-%D1%80)

54. Стратегія розвитку системи Міністерства внутрішніх справ України до 2020 р. URL: http://ngu.gov.ua/sites/default/files/strategiya_0.pdf

55. Resolution adopted by the General Assembly on 3 June 2015: 69/283. Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030. 225 UN, 2015, 24 p. URL: <http://www.preventionweb.net/files/resolutions/N1516716.pdf>

56. Eastern Partnership – 20 Deliverables for 2020: Focusing on key priorities and tangible results. URL: https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/swd_2017300f1jointstaffworking_paper_en_v5_p1_940530.pdf

57. Євдін О.М., Калиненко Л.В. Моніторинг і прогнозування ризику виникнення надзвичайних ситуацій в Україні – сучасний стан та проблеми. Науковий вісник: цивільний захист та пожежна безпека. 2016. № 2. С. 75-82.

58. Костенко В.О. Діяльність місцевої влади у сфері цивільного захисту і надзвичайних ситуацій в контексті реформи місцевого самоврядування в Україні. Теорія та практика державного управління. 2014. Вип. 2(45). С. 158-165.

59. Білявська О. Міжнародні стандарти управління ризиками. Управління сучасним містом. № 1–4/1– 12 (29-32), 2018. С. 50–56.

60. Белоусов А.В. Методологічні аспекти удосконалення системи державного управління ризиками надзвичайних ситуацій. Інвестиції: практика та досвід, № 11, 2014. С. 131–134.

61. Іванюта С.П. Пріоритети зниження ризиків виникнення надзвичайних ситуацій у контексті захисту критичної інфраструктури. Стратегічні пріоритети. 2017. № 4. С. 43-54.

62. Федорчак В.В. Інтеграційний механізм державного управління ризиками виникнення надзвичайних ситуацій. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. 2018. № 1. С. 167-171.

63. Федорчак В.В. Удосконалення державної політики у сфері захисту населення і територій від ризиків виникнення надзвичайних ситуацій. Публічне управління та митне адміністрування. 2017. № 2. С. 121-125.

64. Пилипчук В.Г., Дзьобань О.П., Настюк В.Я. Система і компетенція державних органів зі спеціальним статусом у сфері національної безпеки України: монографія. Харків: Право, 2021. 200 с.

65. Зачко О.Б., Кобилкін Д.С., Головатий Р.Р. Управління безпекою на стадії планування проєктів з масовим перебуванням людей з врахуванням категорії складності. Вісник НТУ «ХП». 2018. № 2 (1278). С. 53-58.

66. Барило О.Г. Інформаційне забезпечення органів державного управління у надзвичайних ситуаціях. Науковий вісник Академії муніципального управління, Серія «Управління», № 4, 2013. С. 77–84.

67. Кучук Н.Г. Метод оцінки ефективності функціонування органів управління при ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій глобального характеру. Системи обробки інформації. 2015. Вип. 5 (130). С. 172-176.

68. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій. Техногенна та природна небезпека / за заг. ред. В.В. Могильниченка. Київ: КІМ, 2017. 636 с.

69. Тарадуда Д.В. Розробка алгоритмів функціонування програмно-технічного комплексу моніторингу та управління безпекою потенційно

небезпечних об'єктів. Надзвичайні ситуації: попередження та ліквідація. 2017. № 2. С. 105-114.

70. Про Загальнодержавну цільову програму захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру на 2013-2017 роки: Закон України від 07.06.2012 № 4909-VI // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4909-17>.

71. Волянський П.Б. Організація державного управління при загрозі виникнення та ліквідації надзвичайних ситуацій державного та регіонального рівнів. Інвестиції: практика та досвід. 2014. № 17. С. 209-212.

72. Про затвердження Статуту дій у надзвичайних ситуаціях органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту. Наказ МНС від 13.03.2012 № 575. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0835-12>.

73. Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту: постанова Кабінету Міністрів України від 09.01.2014 № 11 // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/11-2014-п#n10>.

74. Костенко В. О. Характеризація державного управління захистом населення у надзвичайних ситуаціях: автореф. дис.... канд.. держ. упр., ДРІДУ НАДУ при Президентові України, Дніпропетровськ, 2016. 20 с.

75. Любінський А.М. Сучасний стан та перспективи модернізації системи цивільного захисту України. Ефективність державного управління. 2015. Вип. 43. С. 104-109.

76. Приходько Р.В., Яценко ОА. Закордонний досвід регулювання запобігання і ліквідації надзвичайних ситуацій на регіональному рівні. Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління. Вип. 2 (5). 2016. С. 272–282.

77. Барило О.Г., Потеряйко С.П., Тищенко В.О. Удосконалення процесу управління у надзвичайних ситуаціях. Науковий вісник Академії муніципального управління. 2013. Вип. 2. С. 119-124.

78. Барило О.Г., Потеряйко С.П. Удосконалення організаційного механізму державного управління у надзвичайних ситуаціях. Вісник Національного університету цивільного захисту України. 2016. Вип. 2. С. 264-272.

79. Барило О.Г., Потеряйко С.П. Визначення раціонального методу організації взаємодії у надзвичайних ситуаціях. Вісник Національного університету цивільного захисту України. 2017. Вип. 1. С. 305-313.

80. Махия Р. А. Ефективність органів публічного управління міст-мегаполісів у контексті механізмів державного управління. Аспекти публічного управління. 2014. № 5-6. С. 28–34.

81. Білоусов А.В. Сутність, складові та зміст комплексного механізму державного управління ризиками надзвичайних ситуацій. URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2014-2/doc/2/10.pdf>.

82. Державний стандарт України «Безпека у надзвичайних ситуаціях: терміни і визначення основних понять ДСТУ 3891:2013». Київ, 2013. 22 с.

83. Потапчук Н.Д. Робота засобів масової інформації як чинник виникнення та поширення чуток в умовах надзвичайних ситуацій. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2015. Вип. 4. С. 36-40.

84. Вовченко С.Д. Удосконалення державного управління у сфері захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру. Актуальні проблеми державного управління. 2010. Вип. 2. С. 25-29.

85. Волянський П.Б., Гур'єв С.О., Соловійов О.С., Терент'єва А.В. Кризовий менеджмент і принципи управління ризиками в процесі ліквідації надзвичайних ситуацій / монографія. Київ: Парлам. вид-во, 2021. 432 с.

86. Інформаційні матеріали щодо міжнародного співробітництва ДСНС. URL: <http://www.dsns.gov.ua/ua/Mizhnarona-diyalnist.html>.

ДОДАТКИ

Додаток А. Класифікація надзвичайних ситуацій техногенного характеру

Додаток Б. Характеристика надзвичайних ситуацій воєнного характеру

Додаток В. Типова структура цивільного захисту суб'єкта господарювання

Додаток Г. Характеристика режимів функціонування єдиної державної системи цивільного захисту (ЄДС ЦЗ)

Назва режимів	Завдання
1	2
<p>1. Режим повсякденного функціонування ЄДС ЦЗ встановлюють, якщо наявна нормальна виробничо-промислова, радіаційна, хімічна, сейсмічна, гідрогеологічна, гідрометеорологічна, техногенна та пожежна обстановки та відсутні епідемії, епізоотії, епіфітотії.</p>	<p>Основними завданнями, що виконуються ЄДС ЦЗ у режимі повсякденного функціонування, є:</p> <ul style="list-style-type: none"> забезпечення спостереження, гідрометеорологічного прогнозування та здійснення контролю за станом навколишнього природного середовища та небезпечних процесів, що можуть призвести до виникнення НС на потенційно небезпечних об'єктах, об'єктах підвищеної небезпеки і прилеглих до них територіях, а також на територіях, на яких існує загроза виникнення геологічних та гідрогеологічних явищ і процесів; забезпечення здійснення планування заходів цивільного захисту; здійснення чергування пожежно-рятувальних підрозділів; розроблення і виконання цільових та науково-технічних програм запобігання виникненню НС і зменшення можливих втрат; здійснення планових заходів щодо запобігання виникненню НС, забезпечення безпеки та захисту населення і територій від таких ситуацій, а також заходів щодо підготовки до дій за призначенням органів управління та сил цивільного захисту; забезпечення готовності органів управління та сил цивільного захисту до дій за призначенням; організація підготовки фахівців цивільного захисту, підготовка керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів щодо цивільного захисту, навчання населення діям у разі виникнення НС; створення і поновлення матеріальних резервів для запобігання виникненню НС, ліквідації їх наслідків; організація та проведення моніторингу НС, визначення ризиків їх виникнення та підтримання у готовності автоматизованих систем централізованого оповіщення про загрозу або виникнення НС.
<p>2. Якщо існує загроза виникнення НС, відповідно до рішення, ухваленого Кабінетом Міністрів України, обласними, Київською міською державною адміністрацією, для ЄДС ЦЗ повністю або частково у певних її територіальних підсистемах на певний час вводять режим підвищеної готовності.</p>	<p>Основними завданнями, що виконуються ЄДС ЦЗ у режимі підвищеної готовності, є:</p> <ul style="list-style-type: none"> здійснення оповіщення органів управління та сил цивільного захисту, а також населення про загрозу виникнення НС та інформування його про дії у можливій зоні НС; формування оперативних груп для виявлення причин погіршення обстановки та підготовки пропозицій щодо її нормалізації; посилення спостереження та контролю за гідрометеорологічною обстановкою, ситуацією на потенційно небезпечних об'єктах, території об'єкта підвищеної небезпеки та/або за його межами, території, на якій існує загроза виникнення геологічних та гідрогеологічних явищ і процесів, а також здійснення постійного прогнозування можливості виникнення НС та їх масштабів; уточнення (у разі потреби) планів реагування на надзвичайні ситуації, здійснення заходів щодо запобігання їх виникненню; уточнення та здійснення заходів щодо захисту населення і територій від можливих НС; приведення у готовність наявних сил і засобів цивільного захисту, залучення у разі потреби додаткових сил і засобів.

<i>Продовження Додатку Г</i>	
1	2
<p>3. Якщо виникла надзвичайна ситуація, відповідно до рішення, ухваленого Кабінетом Міністрів України, обласними, Київською міською державною адміністрацією, для ЄДС ЦЗ повністю або частково у певних її територіальних підсистемах на певний час вводять режим НС.</p>	<p>Основними завданнями, що виконуються ЄДС ЦЗ у режимі НС, є: здійснення оповіщення органів управління та сил цивільного захисту, а також населення про виникнення НС та інформування його про дії в умовах такої ситуації;</p> <p>призначення керівника робіт з ліквідації наслідків НС та утворення у разі потреби спеціальної комісії з ліквідації наслідків НС;</p> <p>визначення зони НС;</p> <p>здійснення постійного прогнозування зони можливого поширення НС та масштабів можливих наслідків;</p> <p>організація робіт з локалізації і ліквідації наслідків НС, залучення для цього необхідних сил і засобів;</p> <p>організація та здійснення заходів щодо життєзабезпечення постраждалого населення;</p> <p>організація та здійснення (у разі потреби) евакуаційних заходів;</p> <p>організація і здійснення радіаційного, хімічного, біологічного, інженерного та медичного захисту населення і територій від наслідків НС;</p> <p>здійснення безперервного контролю за розвитком НС та обстановкою на аварійних об'єктах і прилеглих до них територіях;</p> <p>інформування органів управління цивільного захисту та населення про розвиток НС та заходи, що здійснюються.</p>
<p>4. Надзвичайний стан у єдиній державній системі цивільного захисту повністю або частково в певних її територіальних підсистемах на деякий час запроваджується на території, на якій відбулося введення правового режиму надзвичайного стану.</p>	<p>Основними завданнями, що виконуються єдиною державною системою цивільного захисту у режимі надзвичайного стану, є: виконання завдань відповідно до Закону України "Про правовий режим надзвичайного стану".</p> <p>В особливий період ЄДС ЦЗ функціонує відповідно до вимог Кодексу та з урахуванням особливостей, що визначаються згідно із Законами України "Про правовий режим воєнного стану", "Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію", а також іншими нормативно-правовими актами [71].</p>

Джерело: сформовано автором на основі [32-34].